

De broedseizoenen 2011-'13 van de Purperreiger in Nederland

Henk van der Kooij

Mijn eerste publicatie – in 1983 – over het broeden van de Purperreiger in *het Vogeljaar* 31(4) besprak de jaren 1980-'82. Daarna volgden er meer verslagen over de Purperreiger. Dit is inmiddels het vijfentwintigste verslag. De serie verslagen omvat inclusief dit nummer een unieke reeks van 33 broedseizoenen. Dank aan al degenen die mij in al die jaren broedgegevens hebben toegestuurd!

Deze publicatie bespreekt de bijzondere broedseizoenen 2011, 2012 en 2013. Bijzonder aan het broedseizoen van 2011 was dat het een nat jaar was. Het broedseizoen 2012 was droog. Aan dat van 2013 ging weer een nat overwinteringsseizoen vooraf. Tabel 1 geeft het overzicht van de Nederlandse kolonies van 2009 tot en met 2013. Broedgegevens die voor zich spreken en waarvan geen bijzonderheden zijn te vermelden, komen in de tekst niet aan de orde. De gegevens wijken in enkele gevallen af van de vorige publicaties. Ik heb mijn archiefgegevens nauwkeurig vergeleken met die van Sovon. In enkele gevallen is daarna bij beheerders en inventariseerders nadere informatie opgevraagd. Er is gestreefd naar eenduidigheid.

Friesland

Het bepalen van het juiste aantal broedparen in Friesland is en blijft moeilijk door het verspreide broeden in kleine aantallen in drassige terreinen. Ten opzichte van het vorige verslag

zijn de gegevens van 2010 bijgesteld. In totaal zijn geen tien maar negentien paren genoteerd (gegevens Jelle Postma en Sovon-archief). In 2011 werden vijf vestigingen met in totaal twintig broedparen vastgesteld (G. Tamminga, Sovon-archief). In 2012 werden ook totaal twintig paren genoteerd, terwijl de inventarisaties van 2013 zelfs 26 paren opleverden. Kortom over de periode 2009-'13 is het aantal vastgestelde paren jaarlijks gestegen: 16, 19, 20, 20 en 26. Dit is gezien het aantalsverloop in geheel Nederland een opmerkelijke serie getallen. Zo ontbreekt de landelijke dip van 2012 geheel.

De Wieden

De Wieden is voor de Purperreiger een belangrijk broedgebied, maar het is niet gemakkelijk om grip te krijgen op het aantal broedparen daar. Voor het eerst zijn in Tabel 1 de broedparen van de Hoogwaterzone apart vermeld. Deze zone is in 1989 en in 1995 in twee fasen aangelegd in het noordoostelijke

Neerstrijkende Purperreiger.
Foto: Henk Bokhorst.

	2009	2010	2011	2012	2013
Friesland					
De Deelen	8	5	8	8	10
Het Schar (Oosterschar)	1	2	1	1	4
Brandemeer-Noord	5	9	8	10	9
Rottige Meenthe	1	1	1	1	1
Diversen ⁽¹⁾	1	2	2	0	2
Overijssel					
De Wieden, Hoogwaterzone	77	74	90	82	92 ⁽³⁾
De Wieden, diversen	37	21	23	26	14
Zwarte Meer	2	0	1	0	0
Polder Mastenbroek	3	7	10	7	7-8
Noord-Holland					
Naardermeer	86	89	76	60	49
Waterleidingplas	4	3	2	0	0
Breukeleveensche Plas	43	42	54	38	52
Utrecht					
Kameriksche Nessen	25	22	41	43	47
Zuid-Holland					
Nieuwkoop	133	139	174	121	141
Ameide	159	137	128	149	152
Kinderdijk	103	123	121	90	120
Alblasserwaard		6	9	9	10
Lopikerwaard		6	8	6	12
Lingedijk ⁽²⁾	42	40	29	21	39
Sliedrechtse Biesbosch	10	18	12	-	10
Gelderland					
Boezem van Brakel	5	10	9	0	6
Noord-Brabant					
Brabantse Biesbosch	1	3	1	1	1
Incidenteel	2			2	
Totaal circa	750	760	810	680	780

Incidenteel 2009: 1 paar Vijfhoek (N.-H., Sovon); 2012: 2 paar Vollenhovermeer (Fld., Sovon)

(1) Friesland 2009: petgaten kaasboerderij Deelen 1 (J. Postma); 2010: petgaten De Veenhoop (rand Alde Feanen) 1, Lindevallei 1 (Sovon, J. Postma); 2011: Lindevallei 2 (Sovon, G. Tamminga); 2013: Brandemeer-Zuid 2 (Sovon).

(2) Lingedijk tussen Heukelum en Arkel.

(3) Geen ijstelling dit jaar (voor berekening zie tekst).

Tabel 1 - Overzicht van de kolonies, gerangschikt naar provincie. De totalen zijn afgerond op tientallen.

deel van De Wieden. Het is de laatste jaren de belangrijkste broedplek voor de Purperreiger in de Kop van Overijssel. De nesten liggen hier in ondergelopen wilgenstruweel dat helemaal omgeven is door water. De kolonie is alleen in een winter met ijs nauwkeurig te tellen. Als er geen ijs ligt rest niets anders dan het schatten van het aantal paren op

grond van aan- en afvliegende vogels. Buiten de Hoogwaterzone broedt de Purperreiger verspreid in kleine vestigingen over een groot gebied.

In de Hoogwaterzone gaat het de Purperreiger goed. Ijstellingen in de jaren 2008-'10 gaven aantallen van respectievelijk 75, 77 en 74 nesten prijs. De ijstelling van 9 februari 2012

Purperreiger.
Foto: H. Fiolet.

(uitgevoerd door O. Brandsma, R. Messemaker, S. Veenstra en R. Veldkamp) leverde 90 nesten van Purperreigers, 33 nesten van Blauwe Reigers en 92 nesten van Lepelaars op (R. Veldkamp)! In 2011 trok de Hoogwaterzone dus duidelijk meer Purperreigers aan.

Op 23 januari 2013 werd de vijfde ijstelling in successie uitgevoerd. De lustrumtelling leverde uiteindelijk 82 nesten van Purperreigers, vijftien nesten van Blauwe Reigers en zeventig nesten van Lepelaars op (R. Veldkamp, ecologisch bureau). Wederom sprankelende aantallen.

De zachte winter van 2013-'14 stond helaas geen ijstelling toe. Naar schatting 77 paren

zijn tot broeden gekomen in de Hoogwaterzone. Obe Brandsma maakt al jaren een inschatting van het aantal paren in de Hoogwaterzone op grond van invallende vogels (eind mei en juni, gedurende circa één uur). Ervaring in Nieuwkoop heeft geleerd dat het schatten van het aantal nesten middels af- en aanvliegende vogels moeilijk zo niet bijna onmogelijk is. Het geschatte aantal is altijd lager dan het werkelijke aantal. Brandsma merkt dit in een boeiend artikel over de Hoogwaterzone zelf op: 'Waarschijnlijk is het aantal broedparen systematisch onderschat.'

Bovendien lopen de oudere nestjongen regelmatig de nesten stuk zodat een ijstelling

Kolonies/gebied	1991-'95	2000-'04	2009-'13
Gemiddeld aantal nesten	278	472	756
Friesland	4	4	3
Kop van Overijssel	21	14	15
Vechtplassengebied	21	18	16
Nieuwkoop en Nessen	38	27	23
Zuid-Holland- Zuid	15	37	43
Totaal	99	100	100

Kop van Overijssel = Hoogwaterzone, De Wieden, De Weerribben, Zwarte Meer, Polder Mastenbroek; Vechtplassengebied = Naardermeer, Waterleidingplas en Breukeleveen; Nieuwkoop en Nessen = De Pot, Bleigaten, Oude Vaart en Kameriksche Nessen); 'Zuid-Holland'- Zuid = Ameide, Kinderdijk, Alblasserwaard, Lopikerwaard, Lingedijk, Biesbosch, Boezem van Brakel.

Tabel 2 - Vergelijking van de bezetting van de vijf deelgebieden (uitgedrukt in percentages van het landelijke totaal) in de vijfjarenperioden 1991-'95, 2000-'04 en 2009-'13.

al een minimum oplevert. Echter nogmaals, laat dat helder zijn, er is in het broedseizoen wat de Hoogwaterzone betreft geen andere telmethode mogelijk. Dus daar alle waardering voor!

Wat is nu in Tabel 1 voor de Hoogwaterzone in 2013 vermeld? De wintertelling van 2012-'13 leverde 20,6% meer nesten op dan de zomertelling van Brandsma in 2012. De zomertelling van 2013 heeft 77 nesten opgeleverd. Als we het verschil van broedseizoen 2012 toepassen op 2013 dan zouden er $77 + 20,6\% = 93$ nesten in de Hoogwaterzone zijn geweest. Er is ook een andere benadering mogelijk. Met Tabel 2 is te berekenen dat het aantal broedparen in de andere grote Nederlandse kolonies in 2013 11,5% hoger lag dan ten opzichte van dat van 2012: 82 nesten in 2012 in de Hoogwaterzone plus 11,5% geeft een totaal van 91 nesten. Het aantal broedparen voor de Hoogwaterzone is nu gesteld op 92.

Het schatten van nesten middels aan- en afvliegende Purperreigers is moeilijk.
Foto: Otte Zijlstra.

Gezien het lage aantal broedparen in 2013 in de rest van De Wieden (in 2009 tot en met 2013 achtereenvolgens 37, 21, 23, 26 en in 2013 slechts 14) is 92 als een minimumaantal te beschouwen. Totaal De Wieden in 2013: 106 paren.

Polder Mastenbroek

In 2011 tien nesten (S. Deuzeman) en circa zeven in 2012 (C. Fikkert, S. Deuzeman). Daar de kolonie niet over de 'grond' geteld wordt, zijn er geen exacte aantallen te vermelden. In 2013 telde de vestiging zeven à acht paren (C. Fikkert).

Naardermeer

Het Naardermeer wordt al jaren vanuit de lucht geteld. De telling van 2 juli 2011 leverde 76 nesten op. Opmerkelijk was het ontbreken van nesten bij het Spookgat, daar hier in het voorjaar wel enkele broedende vogels waren gezien (W.J.R. de Wijs). In 2012 is er gevlogen op 3 juli. Jan Verkerke nam zestig nesten waar (W.J.R. de Wijs). Het was de laatste vliegtuigtelling die Rombout de Wijs aan mij kon doorgegeven. In het voorjaar van 2013 is hij overleden. Ik wil in dit verslagonderdeel hier niet aan voorbijgaan. Vele jaren heeft hij accuraat de gegevens over de Purperreiger in het Naardermeer aangeleverd. Met dankbaarheid memoreer ik zijn betrokkenheid.

Op 2 juli 2013 werden slechts 49 nesten ingetekend (J. Verkerke). De kolonie gaat de laatste jaren helaas gestaag achteruit (zie Tabel 1).

Waterleidingplas

Na het bijzondere jaar 2008 waarin een fraaie kolonie werd verstoord door een Vos, zijn de Purperreigers hier nauwelijks meer tot broeden gekomen. In 2011 werden twee nesten gevonden in moerasbos. In 2012 en in 2013 is het gebied geheel onbezet gebleven. Het kan zijn dat ganzenvraat aan de drassige oevervegetatie voor de Purperreigers de genadeslag is geweest (J. van der Winden).

Breukeleveense Plas

Het broedseizoen 2011 leverde voor deze boomnestkolonie een record op. Op 9 juni

Kolonie	2009	2010	2011	2012	2013
De Pot	14	6	56	50	53
Bleigaten	72	85	44	0	0
Totaal Noorden	86	91	100	50	53
Zuiden	47	48	74	71	88
Totaal Plassengebied	133	139	174	121	141
Percentage van het landelijke totaal	18%	18%	21%	18%	18%

Tabel 3 - Verdeling van het aantal nesten bij Noorden en bij Nieuwkoop over drie locaties.

werden 54 nesten geteld. Helaas was een Vos ook present. Er werden verse resten van een ringbaar jong gevonden. Het moerasbos is daarom op 27 juli nog een keer bezocht. De controle omvatte 32 nesten, vier predatieplekken werden genoteerd.

De inventarisatie van 2012 (30 mei en 25 juli) leverde 38 nesten op, een afname van 30% ten opzichte van 2011. Eind juli werden veel vossesporen in een zeggenvegetatie van de kolonie en twee predatieplekken waargenomen. Wat zou 2013 brengen, een verdere terugloop?

Gelukkig is dit niet het geval geweest. In 2013, inventarisaties 15 mei en 6 juni, konden 52 nesten worden genoteerd. Dit was bijna evenveel als in het topjaar 2011. Genoten werd van een fraaie dikke Zwarte Els met op ruim 7 m hoogte in de takken vier nesten van de Purperreiger! Met een omtrek van 82 cm op borsthoogte echt een knuffelboom. Tijdens de na-inventarisatie van 25 juli (H. van der Kooij, D. Prop) werd ruim 70% van de nesten gecontroleerd. Acht predatieplekken werden gevonden.

Kameriksche Nessen

In 2011 vroeg geteld en wel alleen op 25 mei. De zuidelijke grauwe wilgenrand herbergde veertien nesten, de hoofdvestiging 27. In totaal 41 nesten, een mooie bezetting.

In 2012 zijn de Nessen op 30 mei bezocht. In de fraaie wilgenrand lagen twaalf nesten. De hoofdvestiging telde 31 nesten. Totaal 43 nesten, een record! Na het broedseizoen, en wel op 23 augustus, is de kolonie gecontroleerd. In de wilgenrand werden vijf predatieplekken gezien. In de hoofdvestiging onder vijftien nesten ook vijf. De Vos heeft dus een aantal purperreigerjongen kunnen oogsten. Volgens een bewoner waren er verscheidene Vossen in en bij de kolonie aanwezig geweest en was er in het broedseizoen veel onrust geweest.

In 2013 – opmerkelijk – op 22 mei en 6 juni niets gezien dat wees op aanwezigheid van een Vos. Het voorjaar was wel erg nat geweest, zodat veel wilgen in de hoofdnes heerlijk dras stonden. De meeste nesten lagen relatief laag. De zuidelijke vestiging herbergde weer 12 nesten, de hoofdnes 35. Samen 47 nesten, vier meer dan in het recordjaar 2012.

Nieuwkoopse Plassengebied

De Purperreigers komen in het plassengebied verspreid over drie vestigingen voor: in De Pot bij Noorden, op de Bleigaten achter Noorden en in het zuiden langs de Oude Vaart voorbij Nieuwkoop (Tabel 3). De tabel laat zien dat de groei van de vestiging op de Bleigaten zich eerst sterk heeft doorgezet. Een toename die gepaard ging met een terugloop in De Pot. Na 2010 is er echter een verrassende, plotselinge ommakeer gekomen: in 2011 broedden er sinds lange tijd weer meer Purperreigers in De Pot en in 2012 bleven de Bleigaten zelfs geheel leeg! Het weer massaal tot broeden komen in De Pot in 2011 volgde op het verbreden van de moddersloot tussen Aftakking Oost en Aftakking West voorafgaand aan het broedseizoen. Dit was aan Natuurmonumenten gevraagd om zo dit deelgebied minder toegankelijk te maken voor een Vos. Het jaar 2013 leverde hetzelfde beeld op: een relatief goede bezetting in De Pot en de Bleigaten geheel leeg.

De komende jaren wordt onderzocht of de totale leegloop van de Bleigaten veroorzaakt is door gebrek aan rust in de maand april, de vestigingsperiode van de Purperreiger. Het is de bedoeling het deelgebied door middel van balken geheel ontoegankelijk te maken, ook voor inventariseerders. In het verleden was al gebleken dat absolute rust in de vestigingsfase van de kolonie voor de Purperreiger een vereiste is. Soms moeten zaken weer opnieuw geleerd worden.

De derde locatie, die langs de Oude Vaart in het zuiden, gaf in 2011 een toename van maar liefst 54% te zien! Op 1 juni 2011 werden 74 nesten genoteerd, een recordaantal (H. van der Kooij, W. Wansinck). In 2012 kwamen hier ook weer veel Purperreigers tot broeden, namelijk 71 paar. De telling (H. van der Kooij, J. de Raad, W. Wansinck) verliep echter ambivalent, niet plezierig. Zeker twaalf jongen bleken gepredeerd en de resten van twee dode adulte reigers werden gevonden. De Vos was aan het oogsten en dat al aan het begin van de periode met jongen. Hoe zou het deze kolonie in de toekomst vergaan? Echter in 2013 was er niets dat wees op aanwezigheid van een Vos! De bezetting was boven verwachting. Het wilgenstruweel herbergde in totaal 88 nesten (H. van der Kooij, W. Wansinck), maar liefst veertien nesten meer dan het record van 2011. Een mens blijft zich regelmatig verbazen.

Ameide

De aantallen verschillen wat met die van de vorige publicaties. Zie ook opmerking inleiding. Gebleken is dat de aantallen in rapporten vermeld wat globaal waren. Tabel 1 vermeldt nu de definitieve aantallen zoals ze ook te vinden zijn in het Sovon-archief. Het aantal nesten in 2011 viel wat tegen. Op 10 juni werden 128 nesten genoteerd, beduidend minder dan in 2010 het geval was. Alle gevonden nesten lagen in struweel. Het uitkammen van het riet leverde geen nesten op (R. Garskamp). Het percentage struweel-nesten in de jaren 2008 tot en met 2011 was respectievelijk 37, 45, 68 en 100. De verhuizing van rietland naar struweel is hiermee

voltooid.

In 2012 deed de kolonie het goed. Daar waar landelijk menige vestiging minder broedparen had dan in 2011, bleek half juni de kolonie bij Ameide met 149 nesten eenentwintig nesten meer te hebben dan in 2011 (R. Garskamp, J. van der Winden). Alle nesten lagen ook nu weer in struweel en wel op een hoogte van 2 tot 5 m (R. Garskamp).

De kolonie was in 2013 met 152 nesten opnieuw de grootste van Nederland. Ze is relatief vroeg geteld, en wel rond 7 juni, daar later in het seizoen jongen gaan lopen Voor het derde achtereenvolgende jaar lagen alle nesten in struiken en bomen (R. Garskamp, J. van der Winden).

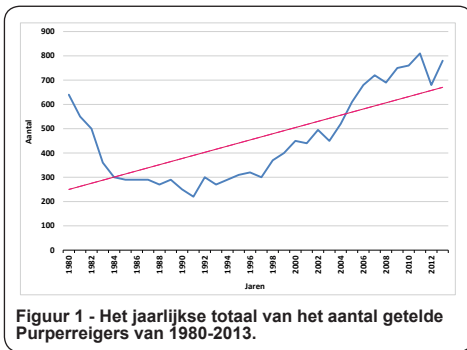
Kinderdijk

Op 4 juni 2011 leverde de telling (C. Aantjes, P. Bieren, A. Clements, H.J. van Dijk, M. Kroon, R. van der Made, R. Slagboom, C. Stam), die om 7:00 uur begon en om 11:30 uur was afgelopen, 119 nesten op. Met de insteek van 21 mei (P. Bieren & H. van der Kooij) is het totaal gesteld op 121 nesten. De totaalstand van 2 juni 2012 (P. Bieren, A. Clements, S. Elzenman, S. Rijnveld en R. Slagboom) bleef steken op 90 nesten. Toch nog een mooi aantal.

Het broedseizoen 2013 verliep geheel anders dan anders. Tijdens de voor-inventarisatie op 25 mei (P. Bieren & H. van der Kooij) bleek in een vestiging van 24 nesten van elf nesten de eieren gepredeerd te zijn, terwijl vier nesten leeg waren. Van een andere vestiging van twaalf nesten was er één gepredeerd. De inventarisatie van 8 juni (C. Aantjes, J. Bieren, P. Bieren, P.-P. Klapwijk, R. Slagboom)

Purperreiger.
Foto: Ronald Huijssen.

Figuur 1 - Het jaarlijkse totaal van het aantal getelde Purperreigers van 1980-2013.

leverde 158 nesten op: 101 met ei(eren) en/of jong(en), 38 leeg en 19 gepredeerd. In overleg met Pieter Bieren zijn de gegevens van 25 mei en 8 juni vergeleken en is het totaal op 120 nesten gesteld. Een exact getal is niet te geven daar onder andere tweede legfels bij de Purperreiger voorkomen. Mogelijk heeft het lange koude voorjaar de rietgrondbroeder parten gespeeld. Heeft een deel van de vogels vanwege de vorst de legfels voortijdig verlaten en zijn ze daarna gepredeerd? Misschien dat de tijd het ons zal leren. Tot slot: wat geweldig fijn dat een groep heerlijk gemotiveerde jongeren deze kolonie jaarlijks telt!

Lingedijk

Het aantal broedparen van de vestigingen langs de Lingedijk tussen Heukelum en Arkel heeft in de periode 2010-'13 sterk geschommeld. In de jaren 2011 en 2012 lag het aantal nesten fors lager. In 2012 broedde nog maar ongeveer de helft van dat van 2009 en 2010 langs de Linge. Het is waarschijnlijk dat de waterstand hierbij een rol heeft gespeeld. In 2013 deden twee vestigingen het goed met respectievelijk tien en 23 nesten. De broedvogels in de rietput bij Spijk hadden te maken met predatie en/of verstoring. In 2013 bracht slechts één van de zes nesten jongen groot zo bleek bij controle op 4 juli. De oorzaak is onbekend. Predatie door een Vos is – het kan verkeren! – gezien hoe de nesten erbij lagen op 4 juli, niet waarschijnlijk.

Discussie

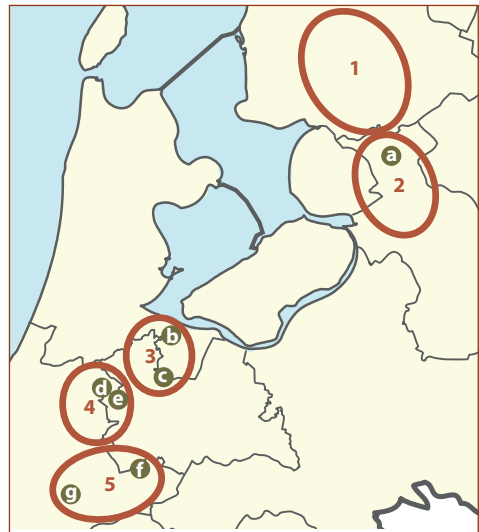
Eerst enkele algemene opmerkingen. Het totale aantal broedparen is voor 2011 gesteld op 810. Vergelijkbare of wat hogere aantallen – tot naar schatting negenhonderd paren – zijn eerder in Nederland alleen voorgekomen in enkele jaren van de jaren zeventig van de vorige eeuw! Na 1980 is het totaal nooit

meer zo hoog geweest. Figuur 1 toont dat van 1984 tot en met 1997 het aantal broedparen in Nederland ongeveer schommelde rond de driehonderd. Het jaar 1992 was een dieptepunt met slechts 220 paren. Na 1997 geeft de grafiek – met name door de natte overwinteringsjaren in West-Afrika – een vrijwel jaarlijkse toename te zien. De laatste vijf jaren (2009-'13) bedroeg het gemiddeld aantal broedparen van de Purperreiger in Nederland ruim 750: heerlijke reigervreugde!

Vijf deelgebieden zijn onderscheiden (zie Figuur 2). Het zijn van noordoost naar zuidwest: Friesland, de Kop van Overijssel, het Vechtplassengebied, het Nieuwkoopse Plassengebied (inclusief de Kameriksche Nessen) en kolonies die voornamelijk in het zuidelijke deel van Zuid-Holland liggen. Zie voor detaillering de tekst bij Tabel 2.

Het deelgebied Friesland is procentueel goed voor drie à vier procent van het landelijke totaal. De relatief kleine aantallen van dit deelgebied zijn niet gevoegd bij die van de Kop van Overijssel daar het aantalsverloop in Friesland er duidelijk van afwijkt.

De procentuele betekenis van de Kop van Overijssel en van het Vechtplassengebied is ongeveer even groot (Figuur 3). Het procentuele aandeel van beide gebieden is ten opzichte van de jaren negentig wel kleiner geworden. Ze is gedaald van 21% (1990-'95) naar res-

Figuur 2 - De ligging van de belangrijkste telgebieden. 1 = Friesland, 2 = Kop van Overijssel met Hoogwaterzone (a), 3 = Vechtplassengebied met Naardermeer (b) en Breukelerveen (c), 4 = Nieuwkoopse Plassengebied (d) en de Kameriksche Nessen (e), Zuid-Holland-Zuid met Ameide (f) en Kinderdijk (g).

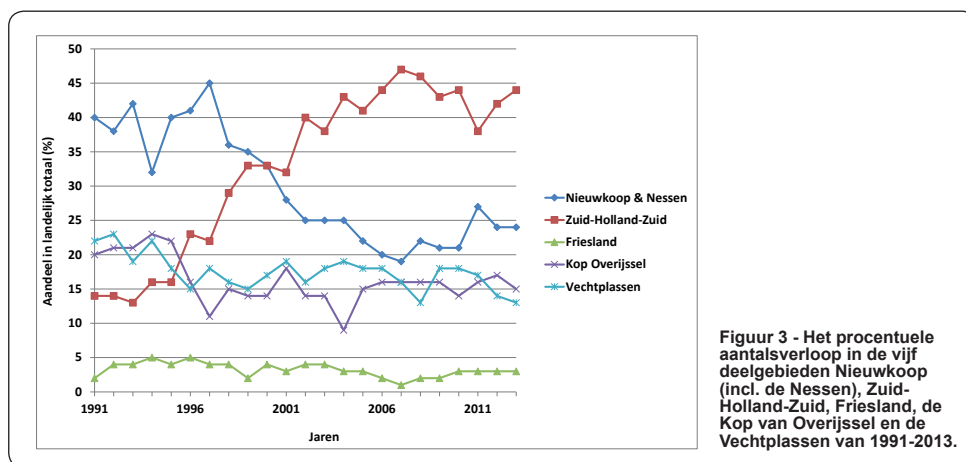
pectievelijk 15 en 16% (2009-'13). Het is niet te veel gezegd dat dankzij de Hoogwaterzone gelukkig jaarlijks nog behoorlijke aantallen Purperreigers in de Kop van Overijssel broeden.

De deelgebieden Nieuwkoop en de Nessen en Zuid-Holland-Zuid herbergden in 1991-'95 samen 53%, in 2009-'13 zelfs 66% van het totale aantal Nederlandse broedparen. Het is boeiend om te zien hoe zich binnen deze gebieden een forse verhuizing heeft voorgedaan! In de jaren negentig was het Nieuwkoopse Plassengebied veruit het belangrijkste Nederlandse broedgebied (de soort broedde toen nog niet in de Nessen) met bijna 40% van het landelijke totaal. Met komst en toename van de predator Vos in het plassengebied is de Purperreiger meer en meer verhuisd naar het zuidwesten van Holland. De periode 2000-'04 geeft deze teruggang al te zien. Tegenwoordig is de kolonie bij Ameide de grootste van Nederland. De stand in Nieuwkoop en de Kameriksche Nessen is gelukkig wel gestabiliseerd. Het procentuele aandeel was de laatste jaren gemiddeld 23% (2009-'13). Kwam in Zuid-Holland-Zuid in 1991-'95 nog maar 15% van het Nederlandse totaal voor, in 2009-'13 was dit 43%! Het is mogelijk dat deze toename komt doordat dit vijfde deelgebied nog relatief arm is aan Vossen.

Nu nog wat specifieke opmerkingen over de jaren 2011-'13. In 2011 hebben zich diverse verschuivingen tussen kolonies voorgedaan. Het Naardermeer gaf afname, Breukeleveen een toename te zien. Nieuwkoop en de nabij gelegen Kameriksche Nessen hadden een uitstekende bezetting, terwijl Ameide dertig

nesten minder telde. Ook langs de Lingedijk was het aantal nesten beduidend lager. Hier, mogelijk ook in andere rietnestkolonies, waren de broedplekken voor de Purperreiger slecht door droogte. Purperreigers verkiezen echt drassige vegetaties. Mogelijk is het mede hierdoor gekomen dat relatief veel Purperreigers tot broeden zijn gekomen in struwelen (Kameriksche Nessen, Oude Vaart) of bomen (Breukeleveen en De Pot). En dat de Purperreigers bij Ameide het rietland helemaal hebben verlaten en daarbij of ter plekke in struweel of elders in struweel tot broeden zijn gekomen. Maar hiermee is natuurlijk niet alles gezegd. Zo liep het aantal broedparen in het Naardermeer verder terug terwijl de waterstand hier vrij stabiel is. De oorzaak ligt waarschijnlijk in een afname van de hoeveelheid waterriet, waarschijnlijk het gevolg van ganzenvraat (mond. med. J. Verkerke). Dan nu het broedseizoen 2012. De Sahel werd in de periode najaar 2011 tot en met het voorjaar 2012 geteisterd door droogte. Dus voor 2012 was een afname van het aantal broedparen te verwachten. Met Tabel 1 is te berekenen dat zich in 2012 een afname van 16% heeft voorgedaan. Ons land herbergde in 2012 namelijk 130 broedparen minder dan in 2011.

De Purperreiger blijft echter verrassen. Niet alle kolonies gaven een teruggang te zien. Ook in 2011 hebben zich verschuivingen voorgedaan. In het bijzonder bij Ameide deed de soort het goed en nam het aantal toe, waarschijnlijk ten koste van de kolonies bij Nieuwkoop. In de Kameriksche Nessen lag het aantal nesten iets hoger, maar in het nabij gelegen plassengebied bij Noorden en

Figuur 3 - Het procentuele aantalsverloop in de vijf deelgebieden Nieuwkoop (incl. de Nessen), Zuid-Holland-Zuid, Friesland, de Kop van Overijssel en de Vechtplassen van 1991-2013.

Nieuwkoop daalde het aantal nesten met maar liefst 30%! Het leeg blijven van de Bleigaten was hiervan de belangrijkste oorzaak. Tabel 3 laat verder wel zien dat het broedseizoen 2012 voor Nieuwkoop een normaal jaar was. Het vanouds belangrijke purperreigergebied herbergt de laatste jaren veelal 18% van het totaal. Samen met de Nessen is dit gebied goed voor bijna een kwart van alle Nederlandse broedparen (Tabel 2).

Tot slot nog iets over het broedseizoen 2013. De aantallen deden sterk denken aan die van het recordjaar 2011. Friesland had met 26 paren een goed jaar. De aantallen nesten in de Kop van Overijssel en in het Vechtplassengebied waren echter vrijwel gelijk aan die van 2012. Hoewel het niet bekend is wat er precies gebroed heeft in de Hoogwaterzone. De gestage terugloop in het Naardermeer baart zorgen.

De provincie Zuid-Holland is en blijft de belangrijkste provincie voor de soort. In bijna alle vestigingen lagen de aantallen boven die van 2012. Het aantal nesten nam hier, als we de Sliedrechtse Biesbosch op tien stellen in 2012, toe van 406 naar 484. Dit is een toename van maar liefst 19%! Ameide was goed voor bijna 20%, Nieuwkoop voor 18%

■ Ir. H. van der Kooij, Groenendaal 8, 4041 XX Kesteren.

LITERATUUR:

Brandsma, O. (2011): De broedvogelstand in de Hoogwaterzone (De Wieden) 1989-2010. De Levende Natuur jrg. 112 (5):178-184.

Vogelaartje

Gevraagd

Eerste jaargang (1953) van Wiek en Sneb.
Dick A. Jonkers, Koggewagen 3,
1261 KA Blaricum.
Telefoon: (035) 526 04 56
Mobiel nummer: 06-53610590
E-mail: dickjonkers@telfort.nl

en Kinderdijk voor 15% van het landelijke totaal. Verheugend was ook het herstel langs de Lingedijk. Kortom de 'Rode Reiger' doet het nog steeds goed in het Groene Hart.

Dankwoord

Alle tellers en informatieverstrekkers worden van harte bedankt. Met name noem ik Jan van der Winden van Bureau Waardenburg. Hij heeft weer diverse kolonies geïnventariseerd. Verder ook dank voor Henk Staal voor zijn hulp bij de grafieken. Heerlijk dat we zo met elkaar de Purperreiger land dekkend kunnen inventariseren. Opdat we de Rode Reiger blijven zien vliegen. Ten slotte: aanvullingen zijn altijd welkom.

***Sla uw bivak op in ons schitterend gelegen doe-het-zelf-hotel
Het Hunehuis (Havelte), midden in het Holtingerveld.
Vlieg uit naar het Fochteloërveen, De Wieden, De Weerribben,
het Bargerveen, het Dwingelderveld en natuurlijk naar
het Holtingerveld zelf.***

***Midweekearrangementen in januari, februari en maart:
4 overnachtingen voor de prijs van 3!***

www.hunehuis.nl